

DİLÇİLİK

<https://doi.org/10.62837/2024.7.3>

YOLÇUYEVA AYTAC YAŞAR
E-mail: aytacyolcuyeva00@gmail.com
Odlar Yurdu Universiteti,
Koroğlu Rəhimov küç 13
Odlaryurdu.magistratura@mail.ru

İNGİLİS DİLİNDƏ DANIŞIQ BACARIQLARININ ÖYRƏDİLMƏSİNƏ AİD KONSEPSİYALAR

Xülasə

Dil sizin öyrənməyiniz üçün tamamilə mərkəzidir: dil olmadan siz bir mövzunu başa düşə və ya danışa bilməzsiniz. Dil öyrənmək çətindir, çünki biz çoxlu bacarıqları tərsinə çevirmək məcburiyyətindəyik, onların bir çoxunu təbii qəbul edirik və fəal şəkildə fərqləndirməyə bilirik. Çox vaxt “dil bilmək” ilə qarışdırılan ünsiyyət bacarıqları öz-özünə görünür. Onlar ya bir dildən xeyli müddət istifadə etdikdən sonra təbii şəkildə inkişaf etdirilir və ya əldə edilir.

Dil öyrəndiyimiz zaman tam ünsiyyət üçün bizə lazım olan dörd bacarıq var. Biz ana dilimizi öyrəndə adətən əvvəlcə dinləməyi, sonra danışmağı, sonra oxumağı və nəhayət yazmağı öyrənirik. Bunlara dörd "dil bacarığı" deyilir. Dörd dil bacarığı bir-biri ilə iki şəkildə bağlıdır: ünsiyyət istiqaməti (daxil və ya xaric) və ünsiyyət üsulu (şifahi və ya yazılı). Qeyd edək ki, bu dörd dil bacarığı bəzən “makro-bacarıqlar” adlanır. Bu, qrammatika, lüğət və tələffüz kimi "mikro bacarıqlardan" fərqlidir. Davamlı bir müddət təkrarlandıqda, bacarıqlar şüurlu düşüncə olmadan istifadə edilən reflekslərə bənzəyir. Bir dəfə əldə edilmiş bacarığı unutsaq belə, bu, adətən velosiped sürməyə bənzəyir - həqiqətən unutmaq mümkün deyil. Ünsiyyət bacarıqları, istər ana dilinizdə, istərsə də xarici dildə məlumat emal etmək və çatdırmaq qabiliyyətinizlə birbaşa bağlıdır. Müəyyən bir dil biliyi olmadan onları inkişaf etdirmək (mənimsəmək bir yana) mümkün deyil, ona görə də açıq-aydın sizin xarici dilinizlə bağlı bəzi əsas biliklərə ehtiyacınız var. Bununla belə, ünsiyyət təkə bilikdən ibarət deyil. Bir anlıq dostlarınız və ailə üzvləriniz haqqında düşünün: onların hamısı ana dilində danışır, lakin bəziləri digərlərindən daha yaxşı ünsiyyət qururlar. Başqa sözlə, ünsiyyət bilikdən daha çox şey tələb edir. Bu bir bacarıqdır və bacarıqlar inkişaf etdirilə bilər. Danışıqların öyrədilməsi və öyrənilməsi istənilən dil təhsili sinfinin vacib hissəsidir; Danışiq dili nəinki sinfin əsas kommunikativ vasitəsi kimi öyrənmək üçün “imkanlar” təqdim edir, həm də tədris planının məzmunu və təlim nəticələrinin mühüm komponentidir. Bununla belə, danışiq dilini öyrətmək bir çox ingilis dili müəllimləri üçün çətin olaraq qalır. Burada əsas məsələ nitq sinfində

baş verənlərin “tədris etmək” və ya “tədris etmək” ilə əlaqəli olmasıdır. Bu yazıda mən nitq səriştəsini təşkil edən bəzi vacib elementləri nəzərdən keçirirəm və nitqin sistemli şəkildə öyrədilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tədris-nitq dövrünü təqdim edirəm.

Açar sözlər: dil, oxuma bacarığı, yazma bacarığı, dinləmə bacarığı, danışma bacarığı

Danışiq - koqnitiv, fiziki və sosial-mədəni kimi bir neçə prosesin eyni vaxtda istifadəni əhatə edən olduqca mürəkkəb və dinamik bacarıqdır və natiqin bilik və bacarıqları real vaxtda sürətlə aktivləşdirilməlidir. Ona görə də dil siniflərində nitqin açıq şəkildə öyrədilməsi vacibdir – sadəcə olaraq bir sıra fəaliyyətlər vasitəsilə nitqi “etmək” nitqin bilik, bacarıq və strategiyalarını öyrənməklə eyni deyil. Danışığı hərtərəfli və əhatəli şəkildə öyrətmək üçün müəllimlərin nitq səriştəsinin nələri əhatə etdiyi və nitq səriştəsinin müxtəlif aspektlərinin bir-biri ilə necə əlaqəli olduğu barədə məlumatlı olması dəyərlidir. Conson nitqi “eyni anda müxtəlif işlərin görülməsini nəzərdə tutan” “kombinator bacarıq” kimi təsvir edir. İkinci dildə danışmağı öyrənmək, danışanın idrak emalının məhdudsiyyətləri daxilində səliss, dəqiq və sosial cəhətdən uyğun bir şəkildə danışiq dilini yaratmaq üçün bu komponentlərdən istifadə etmək bacarığını artırmaqdan ibarətdir. Danışiq dərsləri sadəcə danışiq məşq etmək üçün bir fürsət deyil. Onlar nitq qabiliyyətinin bu müxtəlif komponentlərini inkişaf etdirən strukturlaşdırılmış və dəstəklənən öyrənmə imkanları kimi konseptuallaşdırılmalıdır. Müəllimlərin öyrənmələrə sistematik şəkildə rəhbərlik etmələri, inteqrasiya olunmuş və ardıcılıqla həyata keçirilən fəaliyyətləri təqdim etmələri vacibdir və onlara müxtəlif qarşılıqlı əlaqə və nitq növləri üçün lazım olan bilik, bacarıq və strategiyalar haqqında məlumatlılığını artırmağa imkan verir. Tələbələr dilin spesifik aspektləri, məsələn, tələffüz xüsusiyyətləri ilə bağlı təlimata ehtiyac duya bilər, ya seqmental, ya da ikinci dildə danışiq səriştəsi Dil biliyi və nitq kommunikasiya strategiyaları, əsas danışiq bacarıqları bölmələrüstü səviyyədə və ya narahatlıq kimi affektiv amillərlə bağlı dəstəyə ehtiyacı ola bilər.

Danışıqları öyrətmək üçün adətən dil tədrisində istifadə olunan bir çox yanaşmalar danışiq dilinin xüsusiyyətlərini az nəzərə alır və bunun əvəzinə mahiyyətə yazılı mətnə əsaslanan qrammatikalara üstünlük verirlər. Nitqin qeyd edilməsində texnoloji irəliləyişlər və dilçilər tərəfindən nitq nitqləri korpusunun yaradılması bu iki ünsiyyət üsulu arasındakı oxşarlıqlar və fərqlər haqqında daha çox məlumat əldə etməyə səbəb olmuşdur. Dil müəllimlərinin bəzi əsas fərqlərdən və adətən nitqi xarakterizə edən xüsusiyyətlərindən xəbərdar olması çox dəyərlidir, çünki bu, onlara nəyi öyrətmək barədə daha məlumatlı qərarlar qəbul etməyə imkan verəcəkdir. Danışiq və yazılı dil aydın şəkildə əlaqəli olsa da, adətən onlar müxtəlif sosial məqsədlərə xidmət edir və fərqli auditoriyaya malikdirlər. Bu hazırlıq mərhələsinin məqsədləri aşağıdakılardır:

- yeni dilin tətbiqi və ya öyrədilməsi

• öyrənənlərə inkişaf etməkdə olan linqvistik biliklərini yenidən təşkil etmək imkanı vermək

• mövcud linqvistik biliklərin aktivləşdirilməsi
• xüsusi dil elementlərinin təkrar emal edilməsi və emal yükünün yüngülləşdirilməsi

• öyrənənləri tapşırıqları daha tələbkar üsullarla şərh etməyə sövq etmək.

Nəticə

Müəllimlər üçün dövrün aktuallığı ondan ibarətdir ki, o, onlara sistemli şəkildə hər bir komponenti planlaşdırmağa diqqət yetirməyə və öyrənmənin müxtəlif mərhələlərində öyrənənlər üçün müvafiq tapşırıqlar və materiallar hazırlamağa kömək edir. O, həmçinin idrak və affektiv səviyyədə öyrənənləri cəlb edən fəaliyyətləri də nəzərə alır. Başqa sözlə, aşağıdakı aspektləri vurğulayır: Danışiq təlimində müəllimin, şagirdin və materialların oynadığı müvafiq rollar ön plana çıxmalıdır. Danışiq tapşırıqlarının əsas məqsədi tələbələrin mənanın az tərəddüdlə və mesajın sosial məqsədinə uyğun şəkildə çatdırıldığı ekspert nətiqlərin səlisliyini inkişaf etdirməyə kömək etməkdir. Öyrənmə əsas məlumatları fərq etməyi və uzunmüddətli yaddaşda saxlamağı əhatə edir. Buna görə də öyrənənlərin diqqətini dil, bacarıq və strategiyalara yönəldən fəaliyyətlər nitqin öyrədilməsinin vacib hissəsidir. Burada mövzu nitqin tədrisinə vahid və ardıcıl yanaşmanın planlaşdırılmasında mərkəzi olan sahələri necə əhatə etdiyini müəyyən edən tədris-nitq dövrünün əsas aspektlərinin qısa təhlili ilə başa çatır. Nətiqlər və yazıçılar ümumi dil resurslarından istifadə edirlər, lakin onlardan müxtəlif yollarla istifadə edirlər. Hallideyin qeyd etdiyi kimi, “yazıda ötürülən məna növləri nitq vasitəsilə ötürülən məna növlərindən bir qədər fərqli olur”. İkinci dildə danışmaq dil öyrənənlər üçün böyük narahatlıq yarada bilər və buna görə də müəllimlərin danışiq tapşırıqına dəstək verməsi, öyrənənlərə nə deyəcəklərini və necə deyəcəklərini planlaşdırmaq üçün vaxt verməsi çox vacibdir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Goh, C. C. M., & Burns, A. (2012). *Teaching speaking: A holistic approach*. New York: Cambridge University Press.
3. Halliday, M.A.K. (1985). *An introduction to functional grammar*. London: Edward Arnold.
4. Johnson, K. (1996). *Language teaching and skill learning*. Oxford: Blackwell.
5. Maybin, J., Mercer, N., & Stierer, B. (1992). “Scaffolding”: Learning in the classroom. In K.
6. Norman (Ed.), *Thinking voices: The work of the national oracy project*,. London: Hodder and Stoughton.

7. McCarthy, M. (1998). Spoken language and applied linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Skehan, P. (1998). A cognitive approach to language learning. Oxford: Oxford University Press.
9. Nation, P. (1989). 'Speaking activities: Five features', *ELT Journal*, 43(1): 24-29
10. Nunan, D. (1989). *Designing Tasks for the Communicative Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
<http://www.languageinindia.com>
http://relinguistica.azc.uam.mx/no007/no07_art09.pdf
<https://www.academia.edu/4127029/>

Yolchuyeva Aytac Yashar

CONCEPTS OF TEACHING ENGLISH SPEAKING SKILLS

Summary

Language is absolutely central to your learning: without language you cannot understand or speak a subject. Learning a language is difficult because we have to reverse engineer many skills, many of which we take for granted and may not be actively aware of. Communication skills, often confused with "language skills", are not self-evident. They are either developed naturally or acquired after using a language for a considerable period of time.

When we learn a language, there are four skills we need to communicate fully. When we learn our mother tongue, we usually learn listening first, then speaking, then reading, and finally writing. These are called the four "language skills". The four language skills are related to each other in two ways: direction of communication (inward or outward) and mode of communication (oral or written). Note that these four language skills are sometimes called "macro-skills". This is different from "micro skills" such as grammar, vocabulary and pronunciation. When repeated over a sustained period of time, skills become like reflexes that can be used without conscious thought. Even if we forget a skill once acquired, it's usually like riding a bike - it really can't be forgotten. Communication skills are directly related to your ability to process and communicate information, whether in your native language or in a foreign language. They are impossible to develop (let alone adopt) without some knowledge of the language, so obviously you need some basic knowledge of your foreign language. However, communication is not just about knowledge. Think for a moment about your friends and family members: they all speak their native language, but some communicate better than others. In other words, communication requires more than knowledge. It is a skill and skills can be developed. Teaching and learning conversation is an important part of any language

education classroom; Spoken language not only provides 'opportunities' for learning as the primary communicative tool of the classroom, but is also an important component of curriculum content and learning outcomes. However, teaching spoken language remains a challenge for many English teachers. The key issue here is whether what happens in the speech classroom is related to 'teaching' or 'learning'. In this article, I review some of the essential elements that make up speaking competence and present a teaching-speech cycle designed to teach speaking in a systematic way.

Keywords: language, reading skills, writing skills, listening skills, speaking skills

Yolchuyeva Aytac Yashar

КОНЦЕПЦИИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫЧНОМУ НАВЫКУ

Резюме

Язык имеет решающее значение для вашего обучения: без языка вы не сможете понимать предмет или говорить на нем. Изучать язык сложно, потому что нам приходится перепроектировать многие навыки, многие из которых мы принимаем как должное и о которых можем даже не осознавать. Коммуникативные навыки, которые часто путают с «языковыми навыками», не являются самоочевидными. Они либо развиваются естественным путем, либо приобретаются после использования языка в течение значительного периода времени.

Когда мы изучаем язык, нам необходимы четыре навыка для полноценного общения. Когда мы изучаем родной язык, мы обычно сначала учимся слушать, затем говорить, затем читать и, наконец, писать. Их называют четырьмя «языковыми навыками». Четыре языковых навыка связаны друг с другом двумя способами: направлением общения (внутреннее или внешнее) и способом общения (устное или письменное). Обратите внимание, что эти четыре языковых навыка иногда называют «макронавыками». Это отличается от «микронавыков», таких как грамматика, словарный запас и произношение. При повторении в течение длительного периода времени навыки становятся подобием рефлексов, которые можно использовать без сознательного размышления. Даже если мы забываем однажды приобретенный навык, обычно это похоже на езду на велосипеде — его действительно невозможно забыть. Коммуникативные навыки напрямую связаны с вашей способностью обрабатывать и передавать информацию, будь то на родном или иностранном языке. Их невозможно разработать (не говоря уже о том, чтобы принять) без некоторого знания языка, поэтому, очевидно, вам нужны базовые знания

вашего иностранного языка. Однако общение – это не только знания. Задумайтесь на минутку о своих друзьях и членах семьи: все они говорят на своем родном языке, но некоторые общаются лучше, чем другие. Другими словами, общение требует большего, чем просто знания. Это навык, а навыки можно развивать. Преподавание и изучение разговорной речи являются важной частью любого занятия по языковому обучению; Разговорный язык не только предоставляет «возможности» для обучения в качестве основного коммуникативного инструмента в классе, но также является важным компонентом содержания учебной программы и результатов обучения. Однако преподавание разговорной речи остается проблемой для многих учителей английского языка. Ключевой вопрос здесь заключается в том, связано ли то, что происходит в речевом классе, с «преподаванием» или «обучением». В этой статье я рассматриваю некоторые основные элементы, составляющие разговорную компетентность, и представляю цикл обучения и речи, предназначенный для систематического обучения говорению.

Ключевые слова: язык, навыки чтения, навыки письма, навыки аудирования, навыки говорения.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 08.07.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 31.07.2024

**Rəyçi: Dos. f.f.d.S.X.Abdurəhmanova
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur**